

гулювання як «сукупність юридичних прийомів, засобів, способів впливу соціальних управляючих систем, що входять у державний апарат, на соціально-правове середовище в цілому і на складові його елементи»¹.

О. Ф. Скакун визначає метод правового регулювання як «сукупність прийомів, способів правового впливу на суспільні відносини» (яке відповідає на запитання «як?»)².

У підручнику М. С. Кельмана та О. Р. Мурашина метод правового регулювання визначається як сукупність прийомів та засобів, за допомогою яких упорядковуються суспільні відносини певного виду³.

П. М. Рабінович відзначає, що метод правового регулювання – специфічний спосіб владного впливу держави на суспільні відносини, здійснюваний за допомогою юридичних законів⁴.

Методи може бути поділено на загальні, котрі використовуються в переважній більшості галузей права; часткові, що використовуються в частині галузей права; індивідуальні (специфічні), що використовуються тільки в конкретній галузі права. До загальних методів інформаційного права варто віднести диспозитивний та імперативний метод; метод автономії та рівності сторін; індивідуальний метод регулювання. До часткових методів інформаційного права варто віднести метод наказу, зв'язування, заборони, дозволу; метод узгодження, рекомендацій, координації, заохочення⁵.

1.2 Законодавство про інноваційну діяльність: проблеми та шляхи вдосконалення

Терміни

Інноваційна діяльність – це всі наукові, технологічні, організаційні, фінансові та комерційні кроки, які фактично впроваджують або мають на меті призвести до впровадження інновацій⁶.

---

¹ Сорокин В. Д. Метод правового регулирования: Теоретические проблемы. Москва, 1976. С. 84.

² Скакун О. Ф. Теория государства и права : учебник. Харьков : Консум, 2000. С. 262

³ Кельман М. С., Мурашин О. Г. Загальна теорія держави і права : підручник. Київ : Кондор, 2002. С. 254.

⁴ Рабінович П. М. Основи загальної теорії права та держави : навч. посіб. 6-е вид. Харків : Консум, 2002. С. 135.

⁵ Баранов. О. Методи інформаційного права. *Правова інформатика*. 2007. №4 (16). С. 10-11.

⁶ OECD, 2005, "The Measurement of Scientific and Technological Activities: Guidelines for Collecting and Interpreting Innovation Data: Oslo Manual, Third Edition" prepared by

Інноваційна діяльність – діяльність, що спрямована на використання і комерціалізацію результатів наукових досліджень та розробок і зумовлює випуск на ринок нових конкурентоздатних товарів і послуг¹.

Інноваційний процес – це послідовний процес створення ідеї, проектування, тестування, виготовлення та реалізації продукції².

Державна інноваційна політика – окремий напрямок економічної політики держави, в рамках якої розробляється та реалізується комплексна система заходів державного регулювання зі стимулювання, планування, управління, підтримання та контролю за інноваційними процесами, що мають місце в науково-технічній, виробничій та інших сферах соціально-економічного життя країни³.

Нормативно-правове регулювання

1. Про інноваційну діяльність: Закон України від 04.07.2002 р. № 40-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/40-15>.
2. Про наукову та науково-технічну діяльність: Закон України від 26.11.2015 р. № 848-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19#Text>
3. Про інвестиційну діяльність: Закон України від 18.09.1991 р. № 1560-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-12#Text>
4. Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>
5. Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні: Закон України від 08.09.2011 р. № 3715-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3715-17#Text>
6. Про утворення Української державної інноваційної компанії: Постанова КМУ від 13.04.2000 р. № 654. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/654-2000-%D0%BF#Text>
7. Проект інноваційного кодексу України. Харків : Право, 2011. 136 с.
8. Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій :

---

the Working Party of National Experts on Scientific and Technology Indicators, OECD, Paris, para. 149. P. 47. URL: <https://www.oecd-ilibrary.org/docserver/9789264013100-en.pdf?expires=1606390988&id=id&accname=guest&checksum=07A6A48D7535D1572D0EC4A72FF61379>.

¹ Про інноваційну діяльність: Закон України від 04.07.2002 р. № 40-IV. Ст. 1. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/40-15>.

² Hamid Tohidi, Mohammad Mehdi Jabbari. Different Stages of Innovation Process. Procedia Technology. 2012. No. 1. P. 574 – 578. P. 576.

³ Атаманова Ю. Є. Основні проблеми системного господарсько-правового регулювання відносин в інноваційній сфері: автореф. дис... д-ра юрид. наук: 12.00.04 / Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого. Харків, 2009. С. 7.

Закон України від 14.09.2006 р. № 143-V. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/143-16#Text>.

9. Про державні цільові програми: Закон України від 18.03.2004 р. № 1621-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1621-15#Text>.
10. OECD, 2005, “The Measurement of Scientific and Technological Activities: Guidelines for Collecting and Interpreting Innovation Data: Oslo Manual, Third Edition” prepared by the Working Party of National Experts on Scientific and Technology Indicators, OECD, Paris, para. 149. P. 47. URL: <https://www.oecd-ilibrary.org/docserver/9789264013100-en.pdf?expires=1606390988&id=id&accname=guest&checksum=07A6A48D7535D1572D0EC4A72FF61379>

Використана література

1. Атаманова Ю. Є. Основні проблеми системного господарсько-правового регулювання відносин в інноваційній сфері: автореф. дис... д-ра юрид. наук : 12.00.04 / Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого. Харків, 2009. 37 с.
2. Глібо С. В., Матюшенко І. Ю., Пасмор М. С. Практичні аспекти визначення високотехнологічних галузей і продукції в Україні. *Соціальна економіка*. Вип. 55, 2018. С. 37–49.
3. Дегтяр А. О., Крюков О. І. Правове забезпечення державного регулювання інновацій в Україні. *Державне будівництво*. 2011. № 2. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/DeBu_2011_2_3.pdf.
4. Hamid Tohidi, Mohammad Mehdi Jabbari. Different Stages of Innovation Process. *Procedia Technology*. 2012. No. 1. P. 574 – 578.
5. Орлюк О. П. Законодавче забезпечення інноваційної діяльності в Україні. *Наука та інновації*. 2008. Т 4. № 1. С. 68–73. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/handle/123456789/10158>.
6. Яковенко, Р. В. Інноваційна діяльність в Україні : проблеми та перспективи. *Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки*. 2012. Вип. 22. Ч. 2. С. 434-439. URL: <http://dspace.kntu.kr.ua/jspui/handle/123456789/1688>.
7. Соціально-філософський аналіз поняття «інновація» та «інноваційна діяльність». *Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії*. 2009. Вип. 36. С. 152-165. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpvgvzdia_2009_36_16.
8. Задихайло Д. Кодифікація інноваційного законодавства : окремі концептуально-правові підходи. *Вісник академії правових наук України*. 2010.

- №. 4. С. 177-185. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/varny_2010_4_18.pdf.
9. Матвеєва А. В. Спеціальний правовий режим інноваційної діяльності: проблеми правового регулювання. *Актуальні питання інноваційного розвитку*. 2011. № 1. С. 49-54. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/apir_2011_1_8.pdf.
10. Ведерніков Ю. А., Папірна А. В. Теорія держави і права : навч. посіб. Київ : Знання, 2008. 333 с.
11. Жовнірчик Я. Ф. Аналіз та шляхи вдосконалення нормативно-правової бази для забезпечення розвитку інноваційної системи України. *Ефективна економіка*. 2012. № 2. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/efek_2012_2_17.pdf.

Рекомендована література

12. Організація та управління інноваційною діяльністю: підручник / за ред. Перерви П.Г., Меховича С.А., Погорєлова М. І. Харків : НТУ «ХПІ», 2008. 1025 с. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/162887320.pdf>.
13. Yochai Benkler. Law, Innovation, and Collaboration in Networked Economy and Society. *Annual Review of Law and Social Science*. 2017. Vol. 13:231-250. URL: <https://www.annualreviews.org/doi/10.1146/annurev-lawsocsci-110316-113340>.
14. Гордієнко С. Г. Інноваційна діяльність: проблеми, сутність, змістовні складові та напрями удосконалення. *Часопис Академії адвокатури України*. 2014. Том 7. №2 (23). URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Chaau_2014_7_2_4.
15. Атаманова Ю.Є. Інноваційний кодекс – необхідна правова умова становлення інноваційної економіки України. *Актуальні проблеми інноваційної власності*. 2005. С. 50-58.
16. Атаманова Ю.Є. Концептуальні підходи до систематизації інноваційного законодавства та розроблення проекту Інноваційного кодексу України. *Вісник Академії правових наук України*. 2011. №2 (65). С. 121-131. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/varny_2011_2_13.pdf.
17. Авігдор Г., Атаманова Ю., Булкін І., Бутнік-Сіверський О. та ін. Аналіз законодавства України у сфері досліджень, розробок та інноваційної

діяльності та пропозиції щодо доповнень до законодавства. Проект ЄС «Вдосконалення стратегій, політики та регулювання інновацій в Україні». Київ : Фенікс, 2011. 349 с. URL: https://ihe.kneu.edu.ua/wp-content/uploads/2014/06/2_UA.pdf.

18. Шуміло І. А. Проблеми нормативно-правового забезпечення регіональної інноваційної політики. Форум права. 2008. №3. С. 544-550. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/FP_index.htm_2008_3_82.pdf.

Наукові погляди

Перелік принципів державної інноваційної політики, закріплених в Законі України „Про інноваційну діяльність”, було запропоновано доповнити принципами, що відображають об’єктивні закономірності функціонування національної інноваційної системи, а саме: свобода інтелектуальної творчої діяльності; вільний оборот результатів інтелектуальної діяльності й вільне переміщення інформації та знань; спрямованість на практичне використання знань та результатів інтелектуальної діяльності; саморегультивні засади функціонування національної інноваційної системи; використання механізмів державного управління національної інноваційної системи з метою забезпечення та підтримання умов її функціонування та сталого розвитку, а також задоволення публічних інтересів¹.

Недосконалість правової бази посилює практика “призупинення” окремих статей чинних законів, що стосуються наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності, законодавчими або ж підзаконними актами. Так, Закон України “Про інноваційну діяльність” передбачав стимулювання інноваційної діяльності шляхом встановлення податкових пільг. Проте чинність його відповідних статей була “призупинена” спочатку на 2003 р., а потім і на 2004 р. Закон України “Про спеціальний режим інвестиційної та інноваційної діяльності технологічних парків” дозволяє технопаркам, їх учасникам, дочірнім та спільним підприємствам здійснювати за рахунок сум податків на додану вартість та податку на прибуток рефінансування власних інноваційних проєктів².

¹ Атаманова Ю. Є. Основні проблеми системного господарсько-правового регулювання відносин в інноваційній сфері: автореф. дис... д-ра юрид. наук : 12.00.04 / Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого. Харків, 2009. С. 12-13.

² Жовнірчик Я. Ф. Аналіз та шляхи вдосконалення нормативно-правової бази для забезпечення розвитку інноваційної системи України. *Ефективна економіка*.

Атамановою Ю. Є. було обґрунтовано й запропоновано передбачити в чинному законодавстві таку вимогу до суб'єктів інноваційної діяльності, як володіння на законних підставах правовим титулом виключних прав на об'єкт права інтелектуальної власності, на основі якого створюється інноваційний продукт і реалізується інновація, або титулом його використання необхідним для впровадження такого об'єкта, як інновації способом¹.

Коментар

Сучасне законодавство України з питань правового регулювання інноваційної діяльності позбавлено системної єдності: загальні положення містяться в гл. 34 ГКУ, основні правила здійснення інноваційної діяльності – у Законі України «Про інноваційну діяльність», а питання, пов'язані з оборотом прав на об'єкти права інтелектуальної власності, – у кн. 4 та гл. 75 ЦКУ. Багато питань щодо здійснення інноваційної діяльності та врегулювання відносин, які складаються у зв'язку з її провадженням, вирішується на підзаконному рівні, що зумовило домінування в законодавстві про інноваційну діяльність саме підзаконних нормативно-правових актів. За таких характеристик законодавство про інноваційну діяльність не може забезпечити повномасштабного регулювання відносин, які виникають у зв'язку із розробленням, створенням, розповсюдженням інноваційних продуктів та їхнім впровадженням як інновацій, не може стати правовим підґрунтям для створення та функціонування ефективної національної інноваційної системи, для переходу держави до інноваційної моделі економічного розвитку².

Нормативно-правова база інноваційної діяльності є досить суперечливою, крім того, неповною мірою відповідає засадам економіки, що ґрунтуються на знаннях. До цього часу відсутня достатньо ефективна правова основа захисту прав інтелектуальної власності, функціонування венчурного капіталу як ринкового інституту; процедури створення окремих суб'єктів інноваційної діяльності безпідставно ускладнені. До того ж законодавчо не встановлені критерії інноваційності проектів і розмежування інвестиційних та інноваційних проектів. Недостатньо внормовані питання

2012. № 2. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21C OM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/efek_2012_2_17.pdf.

¹ Атаманова Ю. Є. Основні проблеми системного господарсько-правового регулювання відносин в інноваційній сфері: автореф. дис... д-ра юрид. наук : 12.00.04 / Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого. Харків, 2009. С. 8.

² Там само. С. 14.

об'єктивної експертизи та конкурсних засад бюджетного фінансування наукових, науково-технічних, інноваційних програм і проєктів. Так, Закон України “Про державні цільові програми” передбачає обов'язкове проведення державної експертизи проєктів державних цільових програм згідно з нормами законодавства, які відсутні.

Аналіз поточного стану інноваційної діяльності передбачений у Розпорядженні Кабінету Міністрів України „Про схвалення Стратегії розвитку сфери інноваційної діяльності на період до 2030 року”, що має на меті розбудову національної інноваційної екосистеми для забезпечення швидкого та якісного перетворення креативних ідей в інноваційні продукти та послуги, підвищення рівня інноваційності національної економіки, що сприятиме розвитку інноваційної сфери, збільшенню кількості впроваджуваних розробок, підвищенню економічної віддачі від них, залученню інвестицій в інноваційну діяльність¹.

Згідно зі статтею 332 ГК України відносини, що виникають у процесі здійснення інноваційної діяльності, регулюються ГК України та іншими законодавчими актами. До вказаних відносин у частині, не врегульованій ГК України, застосовуються відповідні положення ЦК України.

Основні засади правового регулювання інноваційної діяльності в Україні визначаються низкою нормативно-правових актів. Згідно зі ст. 332 ГК відносини, що виникають у процесі здійснення інноваційної діяльності, регулюються цим Кодексом та іншими законодавчими актами. Таким чином, правові норми загальної дії, які регулюють відносини, що виникають у зв'язку із організацією та здійсненням інноваційної діяльності, містяться в главі 34 ГК. Зокрема, у ній закріплено визначення інноваційної діяльності та її видів, форми інвестування інноваційної діяльності, засади державного регулювання інноваційної діяльності, зміст договору на створення і передачу науково-технічної продукції.

Водночас ГК не встановлено правовий статус суб'єктів інноваційних відносин, не відображено особливості інноваційних відносин, не визначено їх об'єкти, не закріплено правові форми обороту останніх. Відсутнє також у ГК визначення та правові засади функціонування інноваційної інфраструктури, не сформульовані основні поняття та вихідні положення функціонування національної інноваційної системи.

---

¹ Про схвалення Стратегії розвитку сфери інноваційної діяльності на період до 2030 року: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 10 липня 2019 р. № 526-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/526-2019-%D1%80#Text>.

Норми ГК України з питань регулювання інноваційної діяльності встановлюють загальні засади регулювання відносин в інноваційній сфері. Основні правила здійснення інноваційної діяльності містяться в Законі України «Про інноваційну діяльність», що має спеціальний характер. Крім того, відносини, які складаються в інноваційній сфері, регулюються й іншими спеціальними законодавчими актами, зокрема такими законами, як Закон України «Про пріоритетні напрямки інноваційної діяльності в Україні», Закон України «Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків», Закон України «Про пріоритетні напрямки розвитку науки і техніки», Закон України «Про наукову та науково-технічну діяльність», Закон України «Про наукову та науково-технічну експертизу», Закон України «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій» та ін.